

FOREGAAR VORE SVALERS AARLIGE VANDRINGER OM DAGEN ELLER OM NATTEN?

AF

ANTON FLØYSTRUP

I 6te Aarsberetning om Fuglene ved de danske Fyr i 1888 — den første af disse Beretninger, som kom paa Dansk og i den Form, som de derefter bevarede i de følgende Aar — har Herluf Winge som Indledning givet en lille Oversigt over Fuglenes Træk med særligt Hensyn til deres Fald ved Fyrene. Han udtaler her: »Næsten udelukkende om Natten trække de fleste af de mindre Sangfugle« og tilføjer saa: »Der er Fugle, som man skulde vente i hvert Fald engang imellem at træffe ved Fyrene, baade fordi de ere almindelige, og fordi de vist ogsaa trække om Natten. Blandt dem ere først og fremmest Svalerne; men endnu er kun en eneste Svale falden ved Fyrene«¹.

Det blev i Aarenes Løb, da Fald af Svaler ved Fyrene fremdeles var sjældne, mere og mere klart, at Svalerne ikke hørte til de Fugle, som udelukkende eller blot fortrinsvis vandrede om Natten. R. Hørring kunde derfor i Danmarks Fauna, Fugle, S. 64, 1919 med god Grund skrive: »Svaler synes saa godt som stedse at trække om Dagen«; men Spørgsmaalet maa dog altsaa siges fremdeles at være aabent. For muligt at belyse det noget nærmere, har jeg gennemgaaet Fyrberetningerne fra deres Begyndelse i 1883 til 1922 inkl., altsaa for en Periode af 40 Aar, og skal herved meddele Resultatet.

Som allerede nævnt faldt der overhovedet ingen Svaler i de første Aar efter Fyriagttagelsernes Begyndelse. Der gik hele 7 Aar, inden der noteredes Fald af Svaler, og den første Svale, som faldt, var som allerede nævnt en Bysvale i 1890; men heller ikke derefter hørte Fald af Svaler til de hyppige Foretelser. Man forbavses, naar man ser, at i den her behandlede Aarrække af 40 Aar er Fald af Forstuesvale, *Hirundo rustica*, Bysvale, *Hirundo urbica*, og Digesvale, *Hirundo riparia*, kun indtruffet 23 Gange,

¹ En Bysvale, *Hirundo urbica*, faldt ved Hjelm Fyr den 12te Maj 1890.

altsaa gennemsnitlig ikke mere end godt 1 Gang hvert andet Aar, og Fordelingen paa de enkelte Aar er meget forskellig. Der kan for den enkelte Svalearts Vedkommende ligge mange Aar imellem Faldene. For Bysvalens Vedkommende var der altsaa første Gang et Fald i 1890, derefter atter et i 1893; men saa fandt der intet Fald Sted før i 1916. For Digesvalens Vedkommende var der intet Fald mellem 1897 og 1913. Det er imidlertid ikke blot saaledes, at Fald af Svaler, som det fremgaar af det anførte, maa siges at være overordentlig sjældne; men da det viser sig, at der ved de noterede Fald kun har været Tale om Fald af en enkelt Svale hver Gang, er der altsaa i det nævnte Tidsrum af vore 3 Svalearter faldet ialt kun 23 Individer, hvilket i Forhold til de Mængder, som har passeret over Landet i det paagældende Tidsrum, maa siges at være et overordentlig ringe Tal.

Faldene er altsaa sjældne; men der er dog i den Henseende nogen Forskel mellem de enkelte Arter. Hvad Digesvalen, *Hirundo riparia*, angaar, indskrænker Fald ved Fyrene sig til ialt kun 3 Gange, nemlig 22. August 1891 ved Horns Rev, 2. September 1897 ved Hjelm og 11. Juni 1913 ved Sprogø, altsaa 3 Digesvaler i 40 Aar¹.

Bysvale, *Hirundo urbica*, er ligeledes faldet temmelig sjældent, ialt kun 4 Gange, i det omhandlede Tidsrum, nemlig 12. Maj 1890 ved Hjelm, 10. September 1893 ved Drogden samt 29. og 31. Maj 1916 ved Vyl.

Forstuesvale, *Hirundo rustica*, er faldet noget oftere end de to foregaaende Arter, ialt dog kun 16 Gange, og, som nævnt ovenfor, kun et enkelt Individ hver Gang: nemlig 16. Maj 1893 ved Horns Rev, 8. Maj 1894 ved Horns Rev, 1. Juni 1898 ved Lodbjerg, 28. Maj 1899 ved Horns Rev, 9. April 1901 ved Sæden Strand, 29. September 1903 ved Anholt Knob, 28. Maj 1906 ved Vyl, 6. Maj 1908 ved Vyl, 10. Maj 1908 ved Vyl, 10. Maj 1912 ved Vyl, 9. Oktober 1913 ved Graadyb, 17. Maj 1914 ved Horns Rev, 21. Maj 1914 ved Graadyb, 21. Maj 1916 ved Horns Rev, 19. Maj 1921 ved Vyl og 9. Maj 1922 ved Vyl.

Forstuesvalen er altsaa faldet noget hyppigere end de to andre Arter; men 16 faldne Forstuesvaler i 40 Aar maa jo siges at være

¹ I den vedføjede skematiske Oversigt over Svalernes Fald ved Fyrene angiver Tallet bag Fyrets Navn Antallet af faldne Svaler, medens ingen Talangivelse betyder, at der kun faldt 1 Individ.

overordentlig faa, saa meget mere som Forstuesvalens Individ-antal vel nok er større end de to andre Arters.

Ved at gennemgaa Meddelelserne ser man endvidere den Ejendommelighed, at Svalerne, i Modsætning til hvad der ellers plejer at være Tilfældet med Smaafuglene, fortrinsvis er faldet under Foraarsrejsen, idet der nemlig er 4 Gange saa mange Fald paa denne som om Efteraaret, 18 mod 4, der fordeler sig saaledes: Digesvale 1, Bysvale 3, Forstuesvale 14 Gange mod Efteraarsfaldene, der er henholdsvis: Digesvale 1, Bysvale 1 og Forstuesvale 2 Gange. At Forstuesvalen ogsaa her er den dominerende, kan som allerede nævnt skyldes, at denne Art repræsenteres af flere Individuer, men kan maaske ogsaa forklares ved Tilfældigheder og skyldes de smaa Tal, det her drejer sig om.

Ovenstaaende Oplysninger viser jo uimodsigeligt, at Svaler rejser eller kan rejse om Natten; men de faa Fald taler samtidigt for, at det næppe kan være mange Svaler, som vandrer paa denne Tid af Døgnet; ellers maatte Svalerne, hvis de virkelig rejste i store Skarer, have en særlig Evne til at undgaa Kollision med Fyrene, noget der ikke er Grund til at antage. Derimod kunde der være Grund til at tro, at Aarsagen til de faa Fald ved Fyrene var den, at Svalerne ikke eller kun undtagelsesvis rejste om Natten.

For muligt at faa Klarhed over dette Spørgsmaal kunde man undersøge, hvad Erfaringerne om Svalernes Vandring om Dagen kan oplyse, og i den Henseende er vi saa heldige at have en Mængde Iagttagelser af Herluf Winge, som plejede at ledsage Fyrberetningerne med Meddelelser om egne Iagttagelser fra hans Hjem i Hellerup. Desværre gaar disse Meddelelser ikke længere end til 1910, da Winge fratraadte Redaktionen af Fyrberetningerne. Jeg skal i det Følgende referere det væsentligste af disse Iagttagelser og begynde med dem, der angaar Efteraarsvandringen.

Winge meddeler saaledes i:

Beretning for 1899, S. 168, under 3. Oktober: »Forstuesvalen var paa Vandring: store, mere eller mindre spredte Flokke trak næsten ustandselig mod S. om Morgenen mellem 6,30 og 7, i det mindste, mest lige følgende Kysten, dels ganske lavt over Vandet, dels højt tilvejs, oftest tavse. En lignende Vandring, dog mindre storartet, var at se om Morgenen den 4de. 14de Ok-

tober blev Forstuesvalen set sidste Gang. (23. September om Aftenen omkring Kl. 6,15, i mørkt, skyet Vejr, fløj Forstuesvaler over Gjentofte Sø i uhyre Mængde; de kom flyvende i Smaaflokke fra alle Kanter og forenede sig til umaadelige, tætte Sværme, der fløj hid og did over Søen, øjensynlig for at lejre sig i Rørene, ligesom Stære, Digesvaler, Forstuesvaler og andre Fugle pleje at gjøre det paa samme Sted; jeg mindes ikke tidligere at have set saa store Mængder Forstuesvaler samlede)¹.

Beretning fra 1900, S. 76: »Forstuesvalen var bleven ganske faatallig i Egnen tidligere i September; vandrende blev den set i den følgende Tid: 14 flyvende S. 25de September. 28de omkring Kl. 7,45 en stor Mængde flyvende S., baade ude over Øresund og inde over Land; 29de ligeledes mange om Morgen; 1ste Oktober enkelte S., ligeledes 2den; 3dje en stor Flok paa Vandrested, flyvende rundt over Stranden; 4de enkelte S.; 5te og 6te ligeledes; 7de Smaaflokke flyvende S. langs Stranden det meste af Dagen; 8de mange paa Vandrested; 9de adskillige S. om Morgen; 14de en, 8 og senere omtrent 20 S.; 16de enkelte S.; 17de en større Flok paa Vandrested; 18de enkelte S.; 19de, 20de, 21de enkelte sete; 22de en enkelt S.; 23de, 26de og 28de enkelte sete«.

Beretning for 1901, S. 267: »17de September Morgen Kl. 7 trak en stor Flok Forstuesvaler mod S. ude over Stranden. Forstuesvaler vare at se næsten stadig, i aftagende Mængde, indtil 16de Oktober, jevnlig paa Vandring mod S. i Smaaflokke, saaledes 27de og 28de September, særlig mange den 29de, adskillige 30te September, 6te og 8de Oktober, nogle faa 9de Oktober«.

Beretning for 1902, S. 340: »17de September Morgen og Aften fløj adskillige Forstuesvaler mod S. over Stranden i Smaaflokke og enkeltvis, ligeledes flere eller færre om Morgen 22de, 27de, 29de og 30te September og 13de Oktober«.

Beretning for 1907, S. 51: »28de August trak omtrent 50 Bysvaler i Flok mod S. om Morgen Kl. 6,45« . . .

S. 53: »14de September havde der været en større Forsamling [Forstuesvaler], paa omkring 100; 23de om Morgen fløj mindst 45 i Flok mod S., og 24de var her en Flok paa omkring 50«.

Beretning for 1908, S. 47: »15de September var en større Flok Forstuesvaler, mindst omkring 200, paa Vandrested om Morgen, mest hvilende paa Telefontraade; 22de September var

¹ En lignende Skildring er givet i dette Tidsskrifts 14. Aargang, S. 27.

her igjen en Forsamling Forstuesvaler paa Vandrested, mindst 100 i Flok, ligeledes den 23de. Indtil da havde Arten været stadig at se; men derefter kom der Dage, hvor ingen viste sig. 25de var her større Flokke; 27de, i graat, regnfuldt Vejr, fløj adskillige over Stranden om Formiddagen; men mellem 2 og 2^{1/2} omtrent fløj en Mængde i spredte Flokke lavt over Vandet mod S.; i Flokkene taltes 104, 23, 16, 19, 56 og 8;« og paa lignende Maade fortsattes i den følgende Tid til 25. Oktober.

Beretning for 1910, S. 122: 3dje September om Morgenen var en større Forsamling Svaler paa Vandrested; omtrent 50 Forstuesvaler og adskillige Bysvaler og Digesvaler sad i Rader paa Telefontraade, og adskillige andre fløj omkring. Lignende Forsamlinger vare jevnlig at se i den følgende Tid om Morgenen: 5te September omtrent 200 Forstuesvaler, 10de omtrent 70, 12te igen en større Flok, 17de ligeledes, 18de mindst 325, 19de omtr. samme Tal, 20de ogsaa mange, 22de omtrent 300« Efter Oktobers Begyndelse svandt Tallet stærkt, men enkelte saas endnu i de første Dage af November.

Jeg skal nu af Wingses Meddelelser anføre nogle Uddrag, som angaar Foraarsvandringen.

Beretning for 1903, S. 324: »10de Maj om Aftenen, i mørkt, stille Vejr, var Digesvalen øjensynlig paa Vandring: 21 i Flok fløj fra Land ud over Øresund mod Ø. Kl. 7,20, ligeledes 2 Kl. 7,25 og 5 Kl. 7,30. 4de Maj blev igjen en Bysvale set, 6te Maj saaes 2, 21de 2 og 10 i Flok, senere kun ganske enkelte«.

Beretning for 1904, S. 171: »18de April kom Digesvale, Forstuesvale og Gransanger; af Digesvaler var her en Flok paa omkring 30, af Forstuesvaler kun enkelte. Flere Forstuesvaler vare at se den 21de, enkelte 29de og 30te April, 1ste, 2den og 3dje Maj; derefter blev Arten mere almindelig. En Flok paa omkring 30 var paa Vandrested 9de Maj; ligeledes en stor Flok 17de Maj«.

Beretning for 1905, S. 192: »27de April var her de første Digesvaler og Forstuesvaler, af Digesvaler en større Flok, af Forstuesvaler 5 sammen. Først mod Slutningen af Maj var Forstuesvalen almindelig«.

Beretning for 1908, S. 43: »16de Maj om Morgenen vare omtrent 20 Forstuesvaler i Flok paa Vandrested«.

Beretning for 1910, S. 118: »Først 27de April viste sig de første to Forstuesvaler. 3dje Maj blev igjen et Par Forstuesvaler

set, 5te ligeledes, 6te 3 sammen, 10de mindst 4, 11te 3, 14de og 15de en enkelt, 16de mindst 4, 17de og 18de adskillige.

Af de her anførte Citater af Wings Meddelelser fremgaar, at Svalernes Vandringer foregaar i ikke ringe Omfang om Dagen. I større og mindre Flokke, enkeltvis eller parvis, ses de om Foraaret drage mod Nord og om Efteraaret mod Syd; men der er dog i deres Maade at rejse paa en Forskel paa Foraars- og Efteraarsvandringen. Medens de paa Rejsen mod Syd ses oftere og i større Mængde, undertiden i umaadelige Skarer — Tusinder eller maaske Titusinder —, saa maa det indrømmes, at man i Almindelighed ikke ser meget til dem paa Foraarsrejsen.

Sammenholder man disse Resultater af Observationer om Dagen med Resultaterne af Fyriagttagelserne, falder det straks i Øjnene, at der mellem dem bestaar ligesom et Modsætningsforhold: om Efteraaret, hvor de vandrende Skarer maa antages at være større end om Foraaret, falder der saa godt som ingen ved Fyrene, medens de om Dagen kan ses vandrende i store, ofte uhyre Flokke. Om Foraaret derimod, hvor den vandrende Mængde er mindre, ses ogsaa forholdsvis faa om Dagen; men Faldene ved Fyrene, der ganske vist ogsaa her er minimale, er dog, til Trods for de lyse Nætter, flere end om Efteraaret.

De her anførte Forhold synes at tale for, at Svalernes Vandringer om Efteraaret som Regel foregaar om Dagen, medens Foraarsvandringen dels foregaar om Dagen, dels om Natten; men da Natten paa denne Aarstid er kort og lys, kan det næsten betragtes som Rejse ved Dag.

Samtidigt med de ovennævnte Undersøgelser foretog jeg en tilsvarende med Hensyn til Mursvalen, *Cypselus apus*, idet denne i Ydre og Levevis har saa meget tilfælles med de egentlige Svaler, at det kunde formodes, at den ogsaa, hvad de aarlige Vandringer angaar, frembød lignende Forhold.

Medens det, som omtalt, viste sig, at der for vore tre Arter af Svaler tilsammen i det heromhandlede Tidsrum af 40 Aar kun havde fundet Fald ved Fyrene Sted 23 Gange, var der alene af Mursvaler i samme Tidsrum 35 Fald, et ringe Antal, men dog stort i Forhold til Svalernes.

Ligesom for Svalernes Vedkommende gælder det ogsaa for Mursvalen, at der som Regel kun er faldet et enkelt Individ

hver Gang; i to Tilfælde faldt dog 2, i et Tilfælde 3, og endelig en enkelt Gang, i 1921, endog 50 Individder paa en Gang, saaledes som det fremgaar af den skematiske Oversigt; der er altsaa i det omhandlede Tidsrum alene af Mursejlere faldet ialt 88 Individder, altsaa næsten 4 Gange saa mange som af Svalerne.

Medens Svalerne syntes at være mest udsatte for at falde paa Foraarsvandringen, gælder det modsatte for Mursejleren. Af de 35 Fald fandt nemlig kun de 4 Sted om Foraaret, medens de 31 skete paa Efteraarsvandringen og deraf 22 i August, 8 i September, og 1 i Oktober.

Det synes saaledes, som om Mursvalerne flyver noget hyppigere om Natten end Svalerne. Samtidigt er Meddelelserne om Mursvalerne paa Vandring om Dagen noget sparsommere. Fra Wings ovennævnte Meddelelser kan jeg derom anføre følgende, som angaar Efteraarsvandringen:

Beretning for 1890, S. 66: »31te August Kl. 3,40 Em. fløj omtrent 100 Mursvaler højt tilvejs næsten den lige Vej mod Syd«.

Beretning for 1893, S. 21: »21te August: omtrent 14 Mursvaler bleve set trækkende mod SSV., højt og lige Kl. 7,30 Aften. Fra Kjøbenhavn vare ellers de fleste Mursvaler forsvundne efter 16de August. 25de August fløj igjen 14 Mursvaler SV. Kl. 7 Fm.«.

Beretning for 1894, S. 8: »5te September blev sidste Mursvale set; efter 25de August vare de fleste forsvundne«.

Beretning for 1895, S. 71: »2den September blev sidste Mursvale set; midt i August vare de fleste forsvundne«.

Beretning for 1897, S. 437: »4de September var endnu en enkelt Mursvale at se; Hovedmængden var forsvunden fra 19de August; men enkelte havde jevnlig vist sig i den følgende Tid. Igjen 22de September fløj en Mursvale omkring over Byen og ligeledes 15de Oktober, det seneste jeg endnu har oplevet at se den«¹.

Beretning for 1900, S. 75: »15de August blev Mursvalen set sidste Gang«.

Beretning for 1901, S. 266: »7de August blev Mursvalen set sidste Gang«.

¹ Winge skulde dog faa Lejlighed til at se Mursvalen paa et endnu senere Tidspunkt, idet han 15. November 1918 sammen med mig iagttog en Mursvale ved sit Hjem i Hellerup (Dansk ornith. Foren. Tidskr., 14. Aarg., S. 20), et Fænomen, som bragte ham til uvilkaarligt at udbryde: »Dette er den største ornithologiske Oplevelse i mit Liv«.

Beretning for 1905, S. 194: »25de August blev sidste Mursvale set. Inden Midten af August var Hovedmængden borte«.

Beretning for 1907, S. 52: »29de August bleve de sidste Mursvaler sete«.

Beretning for 1909, S. 97: »9de September bleve de sidste Mursvaler sete, 2 flyvende S. Kl. 6,50 Fm. og ligeledes en enkelt Kl. 7. 10de August havde den for sidste Gang været at se i Flok paa Ynglested; 22de August fløj 6 mod S. Kl. 6,40 Fm. og ligeledes 25 i spredt Flok Kl. 7,3; 25de August gik omtrent 30 i Flok S. Kl. 6,45 Fm. og 3 Kl. 6,53; 31te viste sig 2 paa Vandrested om Aftenen; 2den September fløj 3 mod S. Kl. 6,55 Fm., og 7de fløj 2 bort mod SV. Kl. 7,10 Fm. efter en Tid at have fløjet omkring«.

Beretning for 1910, S. 121: »25de August Kl. 6,35 Morgen trak 4 Mursvaler mod S., lidt senere viste sig en højtflyvende Flok paa mindst 33, der en Tid sværmede rundt men vist derefter ogsaa gik S., og Kl. 6,45 fløj 7 mod S. Ved Midten af August vare Egnens Mursvaler forsvundne; 27de August blev endnu en enkelt set flyvende S. om Eftermiddagen«.

Man ser saaledes sjældent Mursejleren vandre i større Mængde — en Flok paa 100 er allerede ualmindelig —, men, er man opmærksom derpaa og jævnlig kaster Blikket opad, vil man dog nu og da se vandrende Mursejlere, enkeltvis eller flere eller færre sammen paa Rejsen sydpaa. Mursejleren forlader tidligt Ynglepladserne; ved Midten af August er ofte Hovedmængden forsvundet; men, som det fremgaar af det ovenanførte, kan man undertiden se dem, lige som ofte Svalerne, sent paa Efteraaret, endog særdeles sent.

Meddelelserne om Foraarsvandringen viser næsten enslydende Iagttagelser: omkring Midten af Maj ses en enkelt eller nogle faa Mursvaler gennem flere Dage indtil henimod Maanedens Slutning, da de viser sig i Flok, hvorefter Vandringen er sluttet. Da Iagttagelserne er ret ens fra Aar til Aar, skal som Eksempel kun anføres nogle faa.

Beretning for 1895, S. 70: »11te Maj bleve 2 Mursvaler sete; 12te Maj vare de almindelige«.

Beretning for 1896, S. 242: »11te Maj blev første Mursvale set. Mursvalen viste sig igjen enkeltvis eller nogle faa sammen 15de, 16de, 18de og derefter daglig; men først 22de kom den i større Mængde, og endnu 1ste Juni syntes Tallet forøget«.

SVALER OG MURSVALER
faldne ved de danske Fyr i Aarene 1883—1922.

Aar	Forstuesvale	Bysvale	Digesvale	Mursvale
1890		$\frac{12}{5}$ Hjelm		
1891			$\frac{23}{8}$ Horns Rev	
1892				
1893	$\frac{16}{5}$ Horns Rev	$\frac{10}{9}$ Drogden		
1894	$\frac{8}{5}$ Horns Rev			
1895				
1896				$\frac{3}{9}$ Blaavands Huk. »Omtrent 20 Mursvaler ved Ruderne; 1 faldt; om Morgen omtr. 200 M. om Fyret, og de blev der til hen paa Eftermidd.; det blæste en halv Storm«.
1897			$\frac{2}{9}$ Hjelm	
1898	$\frac{1}{6}$ Lodbjerg			
1899	$\frac{28}{6}$ Horns Rev			$\frac{28}{8}$ Blaavands Huk, $\frac{31}{8}$ Hjelm.
1900				
1901	$\frac{9}{4}$ Sæden Strand			
1902				
1903	$\frac{29}{9}$ Anholt Knob			$\frac{9}{9}$ Læsø Trindel.
1904				
1905				$\frac{10}{8}$ Hanstholm, $\frac{19}{8}$ Dueodde, $\frac{27}{8}$ Skallingen.
1906	$\frac{28}{5}$ Vyl			$\frac{28}{5}$ Vyl, $\frac{21}{6}$ Vyl.
1907				
1908	$\frac{6}{5}$ Vyl, $\frac{10}{5}$ Vyl			
1909				
1910				$\frac{13}{8}$ Sejro, $\frac{16}{8}$ Lyngvig, $\frac{30}{8}$ Lodbjerg.
1911				
1912	$\frac{10}{5}$ Vyl			$\frac{10}{8}$ Skagen, $\frac{27}{8}$ Anholt.
1913	$\frac{9}{10}$ Graadyb		$\frac{11}{6}$ Sprogø	$\frac{12}{8}$ Lyngvig, $\frac{23}{8}$ Sprogø, $\frac{6}{9}$ Blaavands Huk.
1914	$\frac{17}{5}$ Horns Rev $\frac{21}{5}$ Graadyb			
1915				
1916	$\frac{21}{5}$ Horns Rev	$\frac{29}{5}$ Vyl, $\frac{31}{5}$ Vyl		$\frac{18}{8}$ Østre Flak, $\frac{21}{8}$ Graadyb, $\frac{26}{8}$ Kjels Nor, $\frac{28}{8}$ Lodbjerg, $\frac{31}{8}$ Kjels Nor, $\frac{2}{9}$ Anholt Knob, $\frac{5}{9}$ Blaavands Huk (3), $\frac{7}{9}$ Anholt Knob, $\frac{9}{9}$ Østre Fl.
1917				$\frac{11}{8}$ Anholt, $\frac{16}{8}$ Gilleleje (2).
1918				$\frac{18}{6}$ Hammeren, $\frac{1}{9}$ Hammeren, $\frac{21}{10}$ Blaavands Huk.
1919				
1920				
1921	$\frac{19}{5}$ Vyl			$\frac{9}{5}$ Hanstholm, $\frac{12}{5}$ Blaavands Huk (2), $\frac{15}{8}$ Fornæs (50).
1922	$\frac{9}{5}$ Vyl			$\frac{30}{8}$ Horns Rev.

Beretning for 1898, S. 342: »14de Maj var en enkelt Mursvale kommen; 16de Maj var den her flokkevis«.

Beretning for 1901, S. 265: »7de Maj blev en Mursvale set, 10de, 12te og 13de vare igjen enkelte at se, 15de flere, 17de, 18de og 19de enkelte, 21de og 22de flere; først 23de synes den at være kommen flokkevis«.

Beretning for 1902, S. 339: »15de Maj blev den første Mursvale set, 20de igjen en enkelt, 21de 6 i Flok, 23de, 24de og 26de enkelte, 28de syntes Hovedmængden at være kommen«.

Beretning for 1904, S. 172: »10de Maj blev en enkelt Mursvale set, 14de Maj blev igjen en enkelt Mursvale set, ligeledes 15de, 18de og 19de; 20de var den her i Flok; 25de syntes flere at være komne«.

Beretning for 1907, S. 50: »14de Maj blev den første Mursvale set; i Flok viste den sig 18de og 19de.

Ligesom det var Tilfældet med Svalerne, saaledes er det ogsaa med Mursvalerne, at de paa deres Vandringer om Dagen oftere kommer i større Antal og i større Flokke om Efteraaret end om Foraaret, hvor man som oftest kun ser en enkelt eller nogle faa sammen. Det fremgaar tillige af det anførte, at ogsaa Mursvalen hovedsagelig rejser om Dagen og kun sjældent om Natten, men da — efter Faldene at dømme — lidt hyppigere end Svalerne.